

Дмитро Дроздовський,

головний редактор

ТАЄМНИЦЯ ШОПЕНА: ІНІЦІАЦІЯ «МУЗИЧНОГО» ТІЛА

10 вересня в Київській академічній майстерні театрального мистецтва «Сузір'я» відбулась прем'єра вистави «Таємниця Шопена» за повістю Еріка-Емманюеля Шмітта (піджанрове визначення – «музичне побачення»). Торік цей твір Шмітта було видано в українському перекладі Івана Рябчія, лауреата премій ім. Максима Рильського, Миколи Лукаша «Ars Translationis» від журналу «Всесвіт» та Програми «Сковорода» (видано книжку у «Видавництві Анетти Антоненко»). Режисер-постановник та сценограф вистави – Народний артист України Олексій Кужельний, інсталяція – Оксани Чепелик, лялькар – Ігор Федірко.

«Таємниця Шопена» – інтелектуальна вистава, у якій ідеться про мистецтво музики, про розкриття секретів творення звуків, що мають понадчасовий потенціал. Геній Шопена неможливо вербалізувати, пояснити за допомогою логіки і слів. Однак, як переконує Шмітт, таємниця Шопена передбачає занурення в таїну музики, занурення в те, що за межами «віртуозності», але що на глибинному рівні й розкриває поняття «мистецтво».

Так і у виставі: у ній представлено містично-ірраціональну концепцію музики. Відчутна східна природа на таке явище: під час вистави пригадував традиції гісіхазму (філософії й мистецтва «мовчання»), буддизму тощо. Молодий Ерік (Олександр Бондар) прагне відкри-

ти для себе «таємницю Шопена», а для цього проходить ініціацію. Пізнання музики означає наближення до себе, пізнання себе в усіх виявах (звідси природність мотиву еротичного апофеозу, екстатичного переживання після моменту любові; любові –

це можливість розкрити потенцію тіла, зробити його м'яким і пластичним, ніжним і податливим для геніальних звуків). Мадам Пилінська (Народна артистка України Лариса Кадирова) здійснює ініціацію юного музиканта, який через гру на піаніно наближається до усвідомлення мистецтва мовчання, до перетворення

власного тіла на інструмент, який єднається під час гри в екстатичному переживанні із самим піаніно, себто – з музичним генієм Шопена. У виставі представлено романтичний погляд на мистецтво музики, на композитора, який здатний поринати за межі фізичної дійсності. Грати Шопена – це не відтворювати ноти, а наблизитися до музичного космосу й єднатися з безоднею, яка «промовляє мовчанням». Можливо, у космосі також є своя музика й своя тиша, яка є лише іншим обличчям музики сфер.

У виставі глядач відчує іронію, гумор, дотепи, але загалом постановкою Шмітта в театрі «Сузір'я» представлено традицію інтелектуальних спектаклів. Л. Кадирова блискуче вдягнула на себе ампулу літньої знавчині музики,

вимогливої й геніальної викладачки, яка допомагає юнакові зрозуміти не ноти, не опанувати нотну грамоту, а вслухатися в музику, себто в тишу, себто в космос, себто в себе. Краса поруч – потрібно побачити її й налаштувати своє тіло на сприйняття й відтворення прекрасного. Лише тоді можна досягти *піднесеного*, за Кантом.

Розповіді мадам Пилінської про Баха, Ліста, Шопена, зрештою, про музичний моно- та політеїзм заворожують. Це блискуче розуміння музики як праматерії світу відповідно до античних уявлень, коли філософи трактували музику через математичну гармонію числових співвідношень. Проте мадам Пилінська прагне, щоб Ерік зрозумів, що музика – не алгебра; це, знову ж таки відповідно до східного світовідчуття, твій голос, який ти маєш навчитися вибудувати. А звідси й усі ті правди, коли потрібно зірвати квітку так, щоб із неї не впала роса, почути тишу й відчувати, як хитаються старі й молоді дерева в парку. Вистава сповнена гуманізму, і цей аспект, який є визначальним у плані художньої виразності,

блискуче вдалося втілити Олексієві Кужельному. Окрему увагу варто звернути на сценографію вистави, яка вражає своєю продуманістю й інтелектуальною вишуканістю.

Кожний аксесуар (від тростки-трансформера до специфічних аудіо- й відеоефектів) працюють на мотив ініціації. І у фіналі ініціація відбувається: образ Шопена з'являється на спині молодого музиканта, що символізує екстатичне злиття сучасності з вічністю, нинішнього з понадчасовим. Шопена вдалося воскресити-сприйняти-усвідомити-

вдалося музикантові таки вдалося відкрити в собі ті досі не знані виміри, з яких народжується музика. Не ноти, а звуки.

Музика.

У виставі чимало відеоефектів, часом не без іронії, коли Бах дивиться на глядачів і підморгує з екрана, проєктованого на праву частину стіни.

Найважливіше в цій постановці те, що історія, яку розповідає Шмітт, – про людину. І в цьому її найбільший естетичний та інтелектуальний потенціал. У сучасному мистецтві не так багато творів, у яких письменники не бояться осмислювати найважливіше. Багато сьогодні в мистецтві політики, навіть пропаганди, багато легкопізнаних брендів і знаків, але мало репрезентацій самої людини як безодні, як безкінечного виміру, у прихованих шпаринах якого сховано *інші* життя. Так і Ерік: він видобуває з себе Шопена. Герой вистави відмовляється від *раціо* й перетворює своє тіло на інтуїтивний, ірраціональний ретранслятор пам'яті, голос музичного космосу, до якого долучився Шопен. Він був не віртуозом, який, як зауважує мадам Пилінська, бачить себе в мистецтві, а митцем. Але для цього потрібно переродитися, здійснити ініціацію й розкрити власне тіло світової музики.

Вистава, безперечно, – подія нового театрального сезону в Києві. 10 вересня відбулася прем'єра: символічна й знакова.

10 вересня народилась виконавиця головної ролі – Лариса Кадирова, лауреатка Національної премії України імені Тараса Шевченка. Свій день народження акторка зустріла на сцені, даруючи глядачам любов і спонукаючи до постановки в собі екзистенційно важливих питань, від пошуку відповіді, на які ти й стаєш людиною.

Загалом вистава «Таємниця Шопена» стала частиною креативного простору, який вдалося створити від перекладу, видання книжки й до втілення тексту на сцені у виконанні блискучих акторів і режисера. Такі проєкти засвідчують модерність сучасної культури, її готовність до викликів, можливість створення в українському культурному просторі «комплексних» креативних майданчиків, які сукупно й забезпечують інтелектуальну та мистецьку виразність цього простору. ■